

Michael Haneke

A fehér szalag

Michael
Haneke

A fehér szalag

RENDEZŐ
Ascher
Tamás

BEMUTATÓ
2019. 10. 12.

SZEREPLŐK

Lelkész, Szegényparaszt,
Karli (Wagnerné sérült kisfia)
Bezerédi Zoltán

Orvos, Guszti (a lelkész kisfia)
Friedenthal Zoltán m.v.

Báró, Martin (a lelkész nagyfia)
Bányai Kelemen Barna

Wagnerné (a falu bábája)
Fullajtár Andrea

Báróné, Klara (a lelkész lánya)
Bata Éva m.v.

Lelkészné, Anna (az orvos lánya),
Erna (az intéző lánya)
Mészáros Blanka

Tanító
Rajkai Zoltán

Éva
Veszelovszki Janka e.h.

Intéző, Sigi (a báró kisfia)
Takátsy Péter

Rudi (az orvos kisfia), Georg (az intéző nagyfia)
Dankó István

Max (a szegényparaszt fia), Házitanító,
Lengyel vendégmunkás, Nyomozó
Vizi Dávid

Fritz, gyerek
Darvasi Áron e.h.

Szobalány, gyerek
Ábel Stella e.h.

Lány
Kertész Janka

ALKOTÓK

Fordította: **Szeredás András**, színpadra alkalmazta: **Enyedi Éva**, díszlet: **Khell Zsolt**, jelmez: **Szakács Györgyi**, zene: **Dargay Marcell**, dramaturg: **Enyedi Éva**, asszisztens: **Tiwald György**

Michael Haneke

Élete

Michael Haneke 1942-ben született Münchenben. Édesanyja színésznő, édesapja rendező. Miután a szülei elváltak, az anya hozzáment egy zeneszerzőhöz. Édesapjával nem tartottak szoros kapcsolatot. Édesanyja negyvenkilenc évesen meghalt. Nevelőapja új házasságot kötött. (Így lett Michael mostohatestvére Christoph Waltz, az Oscar-díjas színész.)

Michael Bécsben nevelkedett. Érettségi után színésznek jelentkezett, de nem vették fel. Édesanyjának, aki a Burgtheaterben játszott akkoriban, azt mondták a felvételiztető kollégák, hogy a fiának orrhangja van, ezért nem alkalmas. Ezt utólag kegyes hazugságként értelmezi, de nagyon hálás a döntésért. Koncertzongorista karrierje sem teljesedett ki. Filozófiát, pszichológiát és színháztudományt tanult.

Haneke színházi rendezőként és televíziós dramaturgként tanulta meg a szakmát. Első filmes rendezését csaknem ötvenévesen jegyzi. Minden forgatókönyvét ő maga írja. A *Hetedik kontinens*sel és a *Benny videója* című művével olyan sajátos nyelvet hozott létre, melyre rögtön felfigyelt a kritika és a közönség is. A *Funny Games*-t már lelkes rajongótábor fogadta. A legnagyobb elismerést a *Caché*, az Elfride Jelinek regényéből készült *A zongoratanárnő*, *A fehér szalag* és a *Szerelem* című filmjei hozták meg számára.

2002 óta a Bécsi Filmművészeti Akadémián tanít. 2013-ban portréfilm készült róla *Haneke, a rendező* címmel. Legutóbbi filmjét, a *Happy End*et 2014-ben rendezte. 2019 januárjában valamennyi forgatókönyve megjelent egy kötetben.

Világa

Legtöbb filmje mai korban játszódik, a jóléti társadalom égető problémáit feszegeti. A burzsoázia képmutató, álszent, tehetetlen arroganciáját, ürességét ostorozza. Könyörtelen objektivitással elemzi korunk gyarlóságát, felületességét. A nézőt partnernek tekinti, nem kínál megoldást, nem engedélyez semmiféle feloldozást. A humort is csak a legfeketébb árnyalatában alkalmazza. Markáns, önálló világot teremt. Folyamatosan a film műfaji-formai határait feszegeti. Koncentrált és fegyelmezett. A szélsőségesség, az elvakultság ellen küzd közéleti megszólalásaival is, melyek józanságukkal provokálnak – legyen épp a metoo mozgalomról vagy az euthanáziáról szó. Mindig az egyszeri, egyéni válaszokat, az emberi méltóság megtartásának lehetőségét keresi.

Haneke Magyarországon

A nyolcvanas években Magyarországon keresett szereplőket Joseph Roth *A lázadá*s című regényéből készült tévéfilmjéhez. Ekkor dolgozott együtt Pogány Judittal. A közös munkára azóta is szeretettel emlékszik vissza. Akkoriban látta Bécsben Ascher Tamás *Három nővér*-rendezését is, mely nagy hatással volt rá, ezért is engedélyezte a Katona József Színháznak a forgatókönyv feldolgozását.

A fehér szalag (2009)

Haneke egyetlen történelmi korban játszódó, fekete-fehér nagyjátékfilmje, melyet Németországban, német színészekkel forgatott. A forgatókönyv tíz éven át készült, és hosszan tartó kutatómunka előzte meg. A stáb castinggal foglalkozó tagjai hétezer gyereket néztek meg, akik közül végül kiválasztották a filmben szereplőket. A vágás során, melyben Jean-Claude Carriere is közreműködött, körülbelül másfél órával lett rövidebb a film az eredeti forgatókönyvhöz képest. A fehér szalag egy speciális technikai eljárással készült, emellett a szereplők számát tekintve is különbözik a többi filmjétől. A korabeli társadalom minden rétege megjelenik a történetben, a legszegényebb parasztembertől az orvoson, tanítón, lelkészen át a báróig. Nagyszabású tabló ez az 1910-es évekről. Az akkori felnőttek és gyermekek közötti viszonnyal modellezi, milyen következményei lehetnek bizonyos fajta nevelésnek, a viselkedésminták továbbörökítésének. Hogyan hat a legkisebb egységen, a családon, a párkapcsolaton belüli viszonyok alakulása a világtörténelmi eseményekre, előre vetítve a közeli jövőt, mely egy emberöltő alatt két világháborút is kitermelt magából.
A történet mégsem egy adott korról szól. Haneke a mindenkori terrorizmus gyökerét keresi. Azt vizsgálja, hogyan torzul el az ember által abszolutizált isteni törvény az elvakult bizonyosságban, a kérdezés, a kételkedés hiányában. A hagyomány megtartó, ugyanakkor elnyomó ereje, a menekülési, megújulási lehetőség hiánya misztikus bűnesetekhez vezethet.

A protestáns, hagyománytisztelő német falu szellemi központja, közösségi találkozóhelye a templom. Itt élik közösségi életüket a falubeliek, itt mutatják meg ünnepi külsőjüket, miközben otthonaikban bezárkózva, ünnepi ruhájukat levetve csak a legközelebbi hozzátartozóik láthatják meg valódi arcukat. Persze egy kis közösségen belül mindenki mindent tud. De ha nem tudnak mindent pontosan, akkor kiegészítik a tudásukat a fantáziájukkal. Kérdezni nem kérdeznek, az nem lenne illendő. A lehető legrosszabbat feltételezik a másikról.
Az egyetlen, aki kérdez, és nem akar minden bizonyíték nélkül rosszat gondolni, az a Tanító. Az ő naiv nyomozási kísérletét követjük, de a bűnök kinyomozását, a büntetést a háború, a világkatasztrófa teljesíti be.

A fehér szalag az ártatlanság jele. Vagy épp a szégyené, és az elkövetett bűnre emlékeztet. Attól függ, hogyan értelmezzük. Attól függ, az apa hogyan értelmezi. Az apa megbélyegzi gyermekeit, majd feloldozza őket bűneiktől. A mindenható, mindentudó, „féltőn szerető" szülő.
Haneke nem hisz a gyermekek ártatlanságában. Azt mondja egy interjúban: „A gyerekek nem ártatlanok. A gyerekek naivak és szó szerint értik, amit mondunk nekik. A világ nem jókból és rosszakból áll, ahogyan a politikusok és a rossz szerzők sugallják. Én a valóságot, az ellentmondásokat keresem, és jelenítem meg a filmjeimben."

Részlet Földényi F. László írásából:

Haneke mindeddig kizárólag saját korát filmezte, történelmi filmje sem visszaemlékezés: azt a pillanatot idézi, amikor a kaotikus jelenkor, a „büntetőszázad” elkezdődött.

A megszépítő emlékezésnek nyoma sincsen A fehér szalagban – miközben mégis szép ez a fekete-fehér film. Igazi perfekcionizmus jellemzi a művet, de ez nem az amerikai filmek lélektelen perfekcionizmusa, hanem inkább a Bergman-filmeké: minden kép tiszta, tökéletes, a beállítások hibátlanok, a látványok ragyogóak. Sehol semmi hiba. Ebben a hibátlanságban azonban nincs semmi öncél: Haneke azért nem hibázik, és azért csinál minden technikailag és esztétikailag tökéletesen, hogy annál pontosabban mesélhessen arról a káoszról, lelki mocsárról, ami a tiszta és átlátható felszín alatt fortyog. Ez a fenyegető tökéletesség teszi széppé a filmet. Igen, indokoltnak tartom ezt a jelzőt, még ha ki is ment a divatból a használata. És nemcsak szép, hanem lebilincselő is, anélkül, hogy ezzel a rendező bármilyen engedményt tenne annak a komolyságnak, amely a filmjét végig jellemzi. Komolyság, de semmi komolykodás. Ami azt jelenti, hogy minden képnek, minden beállításnak, minden jelenetnek megvan a saját súlya. Egyik sem arra szolgál, hogy – mutatóujjként – valamiféle végső nagy tanulság felé irányítsa a néző figyelmét, hanem mindegyik önmagában teljes, végérvényes. És ettől hat végtelenül egyszerűnek is ez a film. Kevesebb benne a Hanekére amúgy gyakorta jellemző titokgyártás és -keresés, kevésbé foglalkozik a lélek elferdüléseivel. Inkább érdekli a lélek „természetes” megnyilvánulása. S ha időnként a dolgok mégis végletessé fajulnak, akkor ez ebben a filmben nem egy beteges vagy kifacsarodott lélek produktuma, hanem olyan, mintha az egész világ szerkezete hibásodott volna meg. A dolgok ebben a filmben nem bizarrá válnak, hanem egyszerűen csak elromlanak. És emiatt nem is hatnak ijesztőnek vagy elrettentőnek. Inkább szomorúságot ébresztenek. Azt sugallják: ez a dolgok természetes rendje – hogy

megkopnak, elfáradnak, tönkremennek, szétesnek. Visszahozhatatlanná válnak. Haneke, aki korábbi filmjeiben bebizonyította, hogy nagy pszichológus, ezúttal archeológusi, történészi és filozófusi képességeiről tett tanúbizonyságot. Szenvtelenül, látszólag érzelmektől mentesen figyel; de tekintetében nem nehéz felfedezni a melankóliát, ami – a „mélabú fátylaként" – *A fehér szalag* világa egészét befedi. (Filmvilág 2010/02.)

Idézetek Luther Mártontól:

Szüleiről

Apám egyszer úgy megvert, hogy elszaladtam, és annyira utáltam őt, hogy csak nehezen tudott visszahódítani.
Anyám addig vert, amíg ki nem serkent a vérem, mert elcsentem egy diót. Az ilyen szigorú fenyítések kergettek kolostorba, noha anyám jót akart.

Levél a gyermekének:

Kegyelem és békesség neked a Krisztusban, kedves fiacskám! Örömmel hallom, hogy jól tanulsz és szorgalmasan imádkozol. Tégy is mindig így fiacskám, ezután is! Ha majd hazamegyek, szép vásárfiát viszek neked.
Ismerek egy gyönyörűséges szép kertet, sok gyermek van benne, aranyruhácskában járnak, és szép almákat szednek fel a fák alól, meg körtét, cseresznyét és szilvát; dalolnak, ugrálnak és vidámak; vannak szép lovacskáik is aranyhámmal meg ezüstnyereggel. Megkérdeztem azt az embert, „Kié az a kert, hogy micsoda gyermekek ezek?" Azt mondta: „Ezek azok a gyermekek, akik szeretnek imádkozni, tanulni és kegyes szívűek." Erre azt mondtam: „Jó ember, nekem is van egy fiam, Luther Jancsikának hívják. Nem jöhetne el ő is ebbe a kertbe?" „Ha szeret imádkozni, tanulni és kegyes szívű, akkor igen."
Azért hát kedves Jancsi fiam, tanulj csak és imádkozz buzgón. Ezzel a mindenható Istennek ajánllak, és üdvözöld a Léni nénit és csókold meg helyettem.
Anno 1530.
Szerető atyád, Luther Márton

A nevelésről

Inkább szeretném, hogy meghaljon a fiam, mint hogy rossz útra térjen.

Aki jól tud tanítani, az férfi a talpán.

Elrontjuk a gyerekeket, ha engedünk az akaratuknak, és nem büntetjük őket. A házasfeleknek tudniuk kell, hogy Istennek, a kereszténységnek, a világnak, önmaguknak és gyermekeiknek nem tehetnek jobbat és hasznosabbat, mint hogy helyesen nevelik gyermekeiket. Mert számukra ez a legegyenesebb út a mennybe, oda ennél rövidebb úton nem juthatnak el. De a pokolra sem szolgálhatnak rá könnyebben, mint gyermekeik révén, a szülő nem is tehet károsabb dolgot, mint hogy elhanyagolja gyermekeit, engedi, hogy átkozódjanak, esküdözzenek, gyalázatos szavakat és énekeket tanuljanak, és saját akaratuk szerint éljenek. Mint ösztönzik gyermekeiket olykor maguk a szülők felesleges külsőségekkel és biztatással arra, hogy azok csak a világ tetszését keressék, nagyra törekedjenek, meggazdagodjanak, mindig többet harácsoljanak, mint amennyivel a testet és a lelket kielégítően elláthatják! A kereszténységnek nincs nagyobb kára, mint a gyermekek elhanyagolása. Ha ezen segíteni akarunk, akkor bizony a gyermekeknél kell elkezdeni, mint ezt hajdanában tették. Az ösztönös szeretet hamissága elvakítja a szülőket, hogy gyermekeik testét többre tartsák a lelküknél. A gyermek értékes, örök érték, amelyet isten megőrzésre rendelt a szülőnek, nehogy az ördög, a világ és a test elrabolja és megfojtsa és halálunk, valamint az ítélet napján szigorúan számon is fogja kérni tőlünk.

A makacs gyermek (Grimm-mese)

Volt egyszer egy igen makacs gyermek, anyjával örökké szófogadatlan. A jó Isten emiatt nem lelte tetszését benne, betegséget hozott rá, senki orvos nem segíthetett rajta, és hamarosan halálos ágyán feküdt. Mikor pedig leeresztették a sírba, és betakarták földdel, egyszerre csak előbújt, magasra nyúlt, és ha visszadugták s friss földet terítettek rá, az sem segített, a karocska újra meg újra előbújt. Végül anyjának kellett a sírhoz mennie, és vesszővel a karocskára ütnie, s amint ezt megtette, a karocska visszahúzódott, a gyermek pedig végre-valahára nyugalmat lelt a föld alatt.

Impresszum

Michael Haneke:
A fehér szalag

Szerkesztette: **Enyedi Éva**
Előadásfotók: **Horváth Judit**
Tördelés: **Báthori Róbert**

KATONA JÓZSEF SZÍNHÁZ

KATONA JÓZSEF SZÍNHÁZ
1052 Budapest, Petőfi Sándor u. 6.
www.katonajozsefszinhaz.hu

BUDAPEST
A KATONA BUDAPEST FŐVÁROS ÖNKORMÁNYZATA FENNTARTÁSÁBAN MŰKÖDIK

A KATONA KIEMELT PARTNERE: mastercard. A FELBECSÜLHETETLEN PILLANATOK TÁMOGATÓJA

MINI

Superbrands 2019

